

تفسیر فرات

ابوالقاسم فرات بن ابراهیم بن فرات کوفی

نور و دران غیبت صغری

مترجم: اکبر صفدری

انتشارات مرتضوی

سرشناسه : کوفی، فرات بن ابراهیم، -۳۰۷ق.

عنوان و نام پدیدآور : تفسیر فرات/ تألیف ابی القاسم فرات بن ابراهیم بن فرات
الکوفی؛ مترجم اکبر صفدری.

مشخصات نشر : تهران: مرتضوی، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری : ۵۰۴ ص.

شابک : 978-964-2965-23-6

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

موضوع : تفاسیر شیعه -- قرن ۳ ق

اسه اف : صفدری قزوینی، اکبر، ۱۳۳۶، - مترجم

رده برخط کتابخانه : ۱۳۹۲۷۰۴۱ت۹ک/۹۳BP

رده بندی دیویی : ۱۷۲۶/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی : ۳۴۰۵۹۸۳

شناسنامه کتاب
تفسیر فرات
فرات بن ابراهیم بن فرات (دوران غیبت صغری)
ویراستار: حسین ابراهیمزاده
حروفچینی: مفید کامپیوتر
چاپ: اول - ۱۳۹۳
شمارگان: ۲۰۰۰
چاپ: پیام

انتشارات مرتضوی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۹۶۵-۲۳-۶

ISBN 978-964-2965-23-6

فهرست

۷	مقدمه
۹	ترجمه کتاب تفسیر فرات
۱۰	مقدمه
۱۳	تفسیر فرات
صفحه	سوره
۱۵	سوره فاتحه
۱۶	سوره بقره
۳۶	سوره آل عمران
۵۹	سوره نساء
۷۵	سوره مائده
۸۷	سوره انعام
۹۶	سوره اعراف
۱۰۵	سوره انفال
۱۱۲	سوره توبه
۱۲۹	سوره یونس
۱۳۵	سوره هود
۱۴۷	سوره یوسف
۱۵۳	سوره رعد
۱۶۳	سوره ابراهیم
۱۶۸	سوره حجر
۱۷۴	سوره نحل

١٧٧	سورة اسراء
١٨٠	سورة كهف
١٨٢	سورة مريم
١٨٨	سورة طه
١٩٤	سورة انبياء
٢٠٢	سورة حج
٢٠٩	سورة مؤمنون
٢١٢	سورة نوح
٢٢٠	سورة فرقان
٢٢٤	سورة شعرا
٢٣٤	سورة نمل
٢٣٩	سورة قصص
٢٤٢	سورة عنكبوت
٢٤٦	سورة روم
٢٤٩	سورة لقمان
٢٥٠	سورة سجده
٢٥٢	سورة احزاب
٢٤٤	سورة سبأ
٢٤٦	سورة فاطر
٢٧١	سورة يس
٢٧٣	سورة صافات
٢٧٤	سورة ص
٢٧٧	سورة زمر
٢٩٠	سورة غافر (مؤمن)
٢٩٥	سورة فصلت
٣٠١	سورة شورى
٣١٢	سورة زخرف
٣١٩	سورة جاثيه
٣٢١	سورة احقاف

۳۲۴	سوره محمد ۹
۳۲۶	سوره فتح
۳۳۲	سوره حجرات
۳۴۰	سوره ق
۳۴۶	سوره ذاریات
۳۴۸	سوره طور
۳۵۳	سوره ن
۳۵۸	سوره نجر
۳۶۰	سوره البر
۳۶۳	سوره واقعه
۳۶۷	سوره حدید
۳۶۹	سوره مجادله
۳۷۱	سوره حشر
۳۷۶	سوره ممتحنه
۳۷۸	سوره صف
۳۸۰	سوره جمعه
۳۸۲	سوره منافقان
۳۸۳	سوره تحریم
۳۸۵	سوره ملک
۳۸۷	سوره قلم
۳۹۰	سوره حاقه
۳۹۱	سوره معارج
۳۹۷	سوره جن
۴۰۲	سوره مدثر
۴۰۴	سوره قیامت
۴۰۷	سوره انسان
۴۱۷	سوره مرسلات
۴۱۸	سوره نبأ
۴۲۰	سوره نازعات

صفحه	سوره
۴۲۱	سوره عبس
۴۲۲	سوره تکویر
۴۲۳	سوره مطففین
۴۲۹	سوره انشقاق
۴۳۱	سوره غاشیه
۴۳۵	سوره فجر
۴۳۸	سوره بلد
۴۴۰	سوره شمس
۴۴۳	سوره لیل
۴۴۸	سوره ضحی
۴۵۰	سوره انشراح
۴۵۳	سوره تین
۴۵۶	سوره قدر
۴۵۸	سوره بینه
۴۶۲	سوره زلزال
۴۶۳	سوره عادیات
۴۷۹	سوره تکاثر
۴۸۱	سوره عصر
۴۸۲	سوره کوثر
۴۸۳	سوره کافرون
۴۸۴	سوره نصر
۴۸۷	سوره اخلاص
۴۸۸	سوره فلق
۴۹۰	سوره ناس
۴۹۱	فهرست مطلع آیاتی که در کتاب تفسیر شده

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مدخل

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى أَشْرَفِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ، حَبِيبِ إِلَهِ الْعَالَمِينَ
أَبِي الْقَاسِمِ الْمُطَهَّرِ الْمُجَدِّدِ وَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ،
سَيِّمًا بَقِيَّةِ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ صَبِيرًا وَاعْنُ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ إِلَى قِيَامِ
يَوْمِ الدِّينِ.

قرآن، کلام مبین خدا و ثقل اکبر که برای هدایت پرهیزکاران آمده است. قرآن کلام حق و تراوشی از علم بی انتهای اوست. از این کتاب با عظمت برای راهنمایی انسانها به سعادت ابدی نازل شده و چون از علم بی پایان خدا سرچشمه گرفته و علم انسانها هم آنقدر نیست که همه صور و معانی قرآن را درک کنند؛ از دیر باز تفسیر قرآن مورد اهتمام مسلمین بوده است. مسلمانان هرگاه از درک معانی قرآن عاجز می شدند، از وجود مقدس رسول خدا ﷺ تفسیر آن را می پرسیدند.

البته تفسیر به صورت یک علم مدون، گفته می شود که از زمان امیر المؤمنین علی علیه السلام شروع شده و بزرگان این علم، سلسله سندهای خود را به او که باب مدینه علم پیامبر ﷺ بود می رسانند. عبدالله بن عباس شاگرد تفسیر علی علیه السلام است.

در باب تفسیر قرآن تاکنون صدها کتاب، به زبانهای مختلف و به روشهای گوناگون نوشته شده است و هر یک از مفسرین قرآن را از زاویه علمی که در آن تخصص داشته‌اند دیده و تفسیر کرده‌اند؛ بعضی از بُعد ادبی و برخی از بُعد فلسفی و گروهی نیز از بُعد اخلاقی و عده‌ای هم بر اساس احادیث و روایات به تفسیر کتاب خدا پرداخته‌اند؛ یکی از این کتابها که به عنوان تفسیر قرآن و بر اساس روایات و احادیث نوشته شده است، تفسیر فرات کوفی است. بن تفسیر نوشته ابوالقاسم فرات بن ابراهیم بن فرات از بزرگان و فضلاء دین غیبت صغری و معاصر محدثینی چون شیخ کلینی و ابن عقده و... می‌باشد. البته در کتاب رجال درباره فرات و اینکه ولادتش چه سالی بوده و یا در چه سالی در دنیا رفته و مربوط به کدام قبیله و عشیره است؛ چیزی ذکر نشده است. بهر حال فرات کوفی را تفسیر خود، همه آیات قرآن را تفسیر نکرده بلکه آیاتی را که در روایات احادیث اهل بیت علیهم‌السلام بیان شده که درباره اهل بیت علیهم‌السلام و یا شیعیان آنها و یا دشمنان علیهم‌السلام نازل شده‌اند، به وسیله روایت تفسیر کرده است. به عبارت دیگر تفسیر فرات، تفسیر آیاتی است که طبق روایات، شأن نزول آنها به فضایل و مناقب پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و اهل بیت علیهم‌السلام آن حضرت و شیعیان و همچنین در رابطه با دشمنان آنان بیان شده است؛ فرات در این کتاب روایاتی از جناب زید فرزند امام زین العابدین علیه‌السلام نقل کرده است، لذا احتمال داده شده که معتقد به مذهب زیدیه بوده و یا حداقل میل به آنها بوده است. البته از روایاتی که شیخ صدوق در کتابهایش بواسطه فرات نقل کرده است، چنین فهمیده می‌شود که فرات کوفی امامی (شیعه) بوده است، شاید فرات در ابتدا معتقد به مذهب زیدیه بوده و تفسیر را در آن وقت نوشته و پس از آن به مذهب حق شیعه امامیه اعتقاد پیدا کرده و روایات شیخ صدوق از او در زمان امامی بودنش نقل شده است.

ترجمه کتاب تفسیر فرات:

بنا به پیشنهاد جناب حاج آقا چیت چیان مدیر محترم انتشارات مرتضوی، که عمری در راه نشر و احیای آثار اهل بیت گذرانده است، اینجانب کتاب تفسیر فرات را جهت استفاده فارسی زبانان علاقمند به اهل بیت علیهم السلام به فارسی ترجمه کردم؛ در ترجمه حاضر چند نکته مورد توجه واقع شده است.

۱- در آیات جدید در کتاب با نسخه های دیگر و همچنین با نسخه ای که از آن در بحار انوار مرحوم علامه مجلسی نقل شده است، مطابقت داده شد تا ترجمه بهتر و نزدیک به مقصود روایت، ارائه شود.

۲- در برخی از موارد، در دلیل یک آیه، چند روایت با یک سند و یک متن و بدون هیچ اختلافی نقل شده به گونه ای که ترجمه همه آنها خودداری گردید و فقط یک روایت ترجمه گردید، البته باید این روایات تکرار شده بسیار کم است و هر جا که به خاطر تکرار، از ترجمه صرفه جویی شده است؛ تذکر داده شده است.

۳- در برخی از روایات، مطالبی بوده به با عقاید مسلم مسلمان و امامیه سازگاری نداشتند که در پاورقی توضیحاتی در آن درج شده است.

۴- علی رغم تلاش زیاد جهت استفاده بهتر پیروان اهل بیت علیهم السلام از این کتاب شریف که مورد اعتماد و وثوق علمای عالیقدر ما می باشد، ممکن است قصور و کوتاهی در ترجمه باشد که پیشاپیش از خوانندگان گرامی عذرخواهی می نمودم. امید است که ترجمه این اثر، ذخیره ای برای روزی که نه من و نه فرزندان سودی به حال انسان ندارد، برای اینجانب باشد.

والسلام

۱۳۹۱/۳/۳ برابر با اول رجب ۱۴۳۳

ولادت با سعادت امام محمد باقر علیه السلام

اکبر صفدری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه مؤلف

فرات کوفی پس از حمد و ثنای پروردگار و صلوات بر پیامبر ﷺ و خاندان مکرم آن حضرت، چنین می گوید:

من که به تفسیر آیات قرآن با روایاتی است که از ائمه علیهم السلام نقل شده است. (سپس فرات چند آیات را به عنوان مقدمه ذکر کرده است):

۱- اصبع بن نباته [یکی از اصحاب امیرالمؤمنین علی علیه السلام] از امیرالمؤمنین علی علیه السلام نقل می کند که فرمود: قرآن بر چهار بخش است. یک چهارم آن درباره ما، و یک چهارم آن درباره دشمنان ما، و یک چهارم هم درباره واجبات و احکام، یک چهارم دیگر هم درباره حلال و حرام است و آیات کریمه قرآن درباره ما می باشد.

۲- اصبع بن نباته می گوید: امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمود: قرآن بر چهار بخش نازل شده است؛ یک چهارم درباره ما و یک چهارم درباره دشمنان ما و یک چهارم درباره سنتها و امثال و یک چهارم هم درباره واجبات و احکام است و آیات کریمه قرآن برای ما می باشد.

۳- عبدالله بن عباس [پسر عموی پیامبر ﷺ] می گوید: پیامبر ﷺ دست علی علیه السلام را گرفت و فرمود: همانا قرآن بر چهار بخش است: یک چهارم آن مخصوص ما اهل بیت، و یک چهارم هم در مورد دشمنان ما، و یک چهارم هم درباره حلال و حرام، یک چهارم دیگر هم درباره واجبات و احکام است و همانا خداوند آیات کریمه، (آیات بیان کننده خوبیها و مکارم قرآن را) درباره علی علیه السلام نازل کرده است.

۴- ابن عباس می گوید: هر جای قرآن، یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا نازل شده است،

علی علیه السلام در رأس و امیر و اشرف آن می باشد. و خدا اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله را در قرآن مورد عتاب قرار داده است اما از علی علیه السلام جز به نیکی یاد نکرده است.

۵- مجاهد، یکی از مفسران قرآن در زمان ائمه علیهم السلام می گوید: هر چه در قرآن یا **أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا** است، پس سابقه و فضیلت آن برای علی علیه السلام است؛ چون او در پذیرش اسلام، از همه سابقه دارتر است.

۶- امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوارش امام باقر علیه السلام نقل می کند که فرمود: هیچ **أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا** در قرآن نازل نشده مگر آنکه علی علیه السلام امیر و شریف آن است.

۷- عکرمه بن خبیث از ابن عباس می گوید: قسم به خدایی که جز او خدایی نیست، هیچ **أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا** نازل نشده مگر آنکه علی بن ابی طالب علیه السلام آقا و شریف آن است. و از اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله جز علی علیه السلام کسی نیست که در قرآن مورد عتاب (توبیخ) واقع نشده باشد.

۸- اصبع بن نباته می گوید: اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله شنیدم که می گفتند: خداوند در قرآن هیچ آیه ای **أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا** نازل نکرده مگر آنکه علی بن ابی طالب علیه السلام در رأس آن قرار دارد.

۹- ابن عباس می گوید: در قرآن هیچ آیه **أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا** نیست مگر آنکه علی علیه السلام امیر و شریف و جلودار آن است. و ما را از علی علیه السلام جز به نیکی یاد نکرده است. از ابن عباس پرسیده شد: در کجای قرآن، خداوند اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله را عتاب کرده است؟ وی گفت: در آیه ۱۰۵ سوره آل عمران که می فرماید: **إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ**، در روزی که مسلمانان فرار کردند و با پیامبر صلی الله علیه و آله جز علی علیه السلام و جبرئیل کسی نماند.